

Masarykova univerzita
Fakulta sociálních studií

Argumenty směnných relací, infant industry a rostoucích výnosů z rozsahu produkce

Oldřich Krpec, FSS MU

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Směnné relace – diskuze s ideou volného obchodu

Robert Torrens 1840s

GB vs Kuba:

- pokud **CUB** zavede **clo**, **GB** nejprve bude **dovážet stejně zboží** ale **CUB méně**;
- **nerovnováha** bude financována **tokem zlata** z **GB na CUB** - **sníží se GB ceny** a **zvýší kubánské**;
- **objem obchodu se přizpůsobí** – **GB exporty se zvětší**, **kubánské sníží**;
- **výsledek: větší objem GB zboží** pořídí **menší objem kubánského** - **náklady cla dopadnou na GB producenty**;
- **další problém – deflační dopady** na **GB**;
- je si vědom **rozdílu** mezi **národním a světovým welfare** – **zlepšení ToT pro CUB zhoršuje ToT ostatním zemím** – **ztráty ostatních překračují zisky CUB**, jak se **objem obchodu zmenší**;

Reciprocita (pohled GB):

- základní **princip** – **snížení cel** na zboží produkované v zemích, které **přijímají britské zboží** stejně výhodně;
- zakázat nebo tvrdě **clít** zboží **ze zemí**, které tvrdě **clí britské zboží** (**výjimka** jsou primární suroviny);

Země může **posunout směnné relace** ve svůj prospěch **zavedením tarifu (optimální clo)**;

- cla by **neměla být snižována unilaterálně**, protože by to **zhoršilo** efekt **směnných relací** (reciprocita);

Reciproční liberalizace by přitom pomohla **dosáhnout světového volného obchodu** + využila by se **GB průmyslová superiorita**;

Herman Merivale 1842:

- zavádí **další zemi BRA**, která **produkuje** cukr jen o **trochu nákladněji** než **CUB**;
- **CUB** clem **zvýší cenu** cukru – **GB** může získat **dodávky** od **druhé nejlevnější země** a **ztráta** je jen **rozdíl** mezi **CUB** a **BRA**;
- **obchod CUB** bude **zruinován**, **BRA získá** z **CUB** cel;

J.R. McCulloch 1849 – **Torrens** má **pravdu** u zemí s **monopolní silou** v exportu zboží – země **může ovlivnit mezinárodní cenu** exportů;

J.S. Mill 1843 – kvalifikovaná **podpora** Torrense – souhlasí, že **cizí cla** mohou zrychlit **pokles GB** pozice jako továrny světa – **naléhal** na GB politiky, aby **rozšířili FT do ostatních zemí**;

– ptá se, zda země může zvětšit svůj **podíl na benefitech IT nad přirozený díl (?)**:

- ano, pokud nabídka dovozu má **nízkou elasticitu**;
- **daň/clo** omezí **IMP** (i **EXP** - *zdroje jdou do nahrazení importu*), **redukce** poptávky po **IMP** a nabídky **EXP změní ceny na světových trzích**; při vyšší ceně může **stejný** objem **EXP** poříditi **větší množství IMP**;
  - rozhodující okolnosti jsou velmi **těžko určitelné**, je skoro **nemožné zjistit**, jestli země **získává** ani **potom co clo zavedla** + **riziko**, že cizinci mohou **kupovat odjinud**;
  - země může **zlepšit své ToT pouze** na **úkor zemí**, se kterými **obchoduj**; jejich **ztráty převýší** zisk země zavádějící cla (pokles absolutního užitku světa);
- Je evidentně ve **společném zájmu** všech zemí aby se **zdržely opatření**, které **snižují agregátní užitek**, i když z tohoto **menšího celku** mohou takovým opatřením **získat větší část**;
- Dokud ale nebudou všechna opatření zrušena, nelze národ **nutit**, aby **odstranil** ty, z kterých **čerpá výhody**, aniž by existovala **reciprocita**;

Multilaterální na smlouvách založený FT řeší některé z těchto problémů (ToT/OT - **analyticky nejrobustnější** argument);

Argument Infant Industry

J.S. Mill Principles of Political Economy 1848 (odstavec):

- kvalifikovaná podpora dočasné ochrany InIn;
- odvětvím, které nejsou od **počátku** schopny přežít konkurenci dovozů, ale časem a zkušenostmi mohou vyrůst a úspěšně soupeřit na světových trzích;

(v praxi argument od 16st.)

A. Smith:

- Základní/skrytá příčina převahy cizího odvětví je irelevantní;
- ... přirozená či získaná - vždy výhodnější od země s výhodou kupovat, než výhodou budovat;
- Jen proto, že země může vybudovat nějaký průmysl protekcí neznamena, že by se o to měla pokoušet a i když může dokázat nakonec produkovat levněji, nemusí to být nutně výhodné – protekce naruší alokaci zdrojů, sníží příjmy a zmenší objem úspor pro akumulaci kapitálu;

Klasičtí ekonomové (Británie) se shodli na stanovisku, že **InIn politiky nejsou doporučeníhodné**;

Zásadně jiný pohled ale zastávali ostatní – **USA**, kontinentální **Evropa**...

- není důvod pro dovoz průmyslových výrobků z bohaté GB, pokud se jejich vlastní země zdají mít **schopnosti a zdroje** nezbytné k této produkci doma;
- místo nějaké inherentní a neměnné cenové nevýhody se jejich manufakturám nedostává akumulované **zkušenosti a expertízy** nutné k efektivní produkci tohoto zboží;

Alexander Hamilton, John Rae, Friedrich List

Alexander Hamilton *Report on Manufactures 1791:*

- odmítl **Smithovu doktrínu**, že pokud **ponechány samy sobě**, **odvětví zvolí** automaticky **nejziskovější cestu** rozvoje;
- hovoří o **silném vlivu zvyku** a **ducha imitace** – strachu z **nevyzkoušeného** podnikání;
- o zásadních/vnitřních **obtížích** s **konkurencí** s **těmi kdo dříve** dosáhly v businessu **perfekce**;
- **překonání** těchto překážek může tedy vyžadovat **zásahy** a **patronáž vlády**;

John Rae (Skotsko - Kanada)

- **doporučuje vládě** aby **podporovala transfer** **superiorní technologie** z jiných zemí;
- argumenty na **podporu InIn**: ušetří se **dopravní náklady**, zvětší se **domácí obchod**, přijdou nové **technologické inovace**;
- **domácí produkce** původně **dováženého zboží** bude **stimulovat vynálezy** a **sníží tendenci** k **servilní imitaci**;
- **„new arts“**:
  - jejich **samotná existence** v každé společnosti dává **silný impuls důmyslnosti** jejich členů;
  - **legislativec** to může **podpořit** **odměnou** za **úspěšnou imitaci** cizího zboží, **subvencí** domácí výrobě, **cly** na dovoz;

Friedrich List (The National System of Political Economy, 1841):

- vhodná obchodní **politika** země **závisí** na **stupni** jejího hospodářského **rozvoje**;
- Smith **ignoruje rozdílné ekonomické zájmy** jednotlivých **zemí** ve **světě konfliktů**;
- ... **co je dobré pro svět** jako celek za nesplněné podmínky mezinárodní **spolupráce**;
- Síla/**schopnost produkovat bohatství** je **nekonečně více důležitá** než **bohatství samo** (*prod. umožňuje spotř.*);
- Klasická škola má **statickou** perspektivu, kdy oceňuje pouze **současné bohatství** (směnnou hodnotu);
- Význam **průmyslu**: **benefity** jsou i „**neekonomické**“ (**bezpečnost, nezávislost**; dělba práce-impuls k **rozvoji** a akumulaci kapitálu);
  - národ je tím **bohatší** a silnější čím více z jeho **exportů** tvoří **průmyslové produkty** a **importů suroviny** a čím více konzumuje **tropické komodity** (**komoditní skladba** obchodu si zasluhuje značnou pozornost);

(národ jedná jako rodič – vzdá se spotřeby ve prospěch dětí);

- **Ne všechny země** jsou **vybaveny** pro tyto politiky – **průmysl prosperuje** jen v **mírném klimatickém pásmu** (vs. tropické země); **všechny země** mají mít **FT** v oblasti **AGRI** a **surovin**;
- **Podmínky**: *národy s velkým a kompaktním územím, velkou populací, držbou přírodních zdrojů, vysoce rozvinutým zemědělstvím, vysokým stupněm sociálního a politického rozvoje se kvalifikují*;
- Navrhuje **optimální politiky** pro země na **různých stádiích** rozvoje –
  - 1) **FT s rozvinutými státy** jako **prostředek povznesení** ze stádia barbarismu a **pokroků** v **AGRI**;
  - 2) **podpora průmyslu**, rybolovu, navigace a zahraničního **obchodu** prostřednictvím **TP**;
  - 3) postupný **návrat** k **FT** – nyní **neomezené** (příkl.: *tarif 40-60% na začátku a 20-30% následně*);

V zájmu toho, **aby FT fungoval přirozeně**, musejí se **méně rozvinuté** země dostat **do stádia**, do kterého byl **ENG** národ **uměle pozvednut**;

J.S. Mill 1848:

- **jediný případ** kdy mohou být **protektce obhajitelné** jsou **dočasná opatření** (typicky mladých a rostoucích zemí) které **doufají v naturalizaci** cizího odvětví ve **vlastních perfektně vhodných podmínkách**;
- **superiorita** odvětví v jedné zemi oproti druhé vychází často pouze z **dřívějšího startu**;
- **nelze očekávat**, že **individua** budou na **vlastní riziko** zavádět **nové výroby** a nést náklady dokud producenti nebudou vzdělání na stejné úrovni, jako ti kde jsou výroby tradiční...;

Richard Cobden: škoda, kterou Mill způsobil, **převažuje přínos** jeho jiných děl – stanovisko bylo **zkresleno** protekcionisty k obhajobě vysokých cel v **US, CAN, AUS** v 1860s;

J.S. Mill 1865 dodává:

- **náklady produkce** jsou **vždy největší** na jejím **počátku**; vykazuje **dočasné ztráty**;
- ... **privátní investoři** - jejich následovníci by byli **obohaceni** jejich **krachem**;

William Graham Sumner 1885 – **průmysl** roste **tam**, kde roste **populace** a akumuluje se **kapitál** – je **snadné zaměnit příčinu za následek** a představovat si, že **průmysl vede k populaci a bohatství**;

J.S. Nicholson 1901 – „dočasná“ **protektce - vested interests** (*izolace vs. podpora vzdělání*);

Klíčová otázka: **existence tržního selhání** + jestli to **vládní intervence** zlepší;

Henry Sidgwick 1887

- **vláda identifikuje** v budoucnu úspěšné odvětví - co brání **soukromým** firmám **půjčit si na trhu** na **pokrytí úvodních ztrát**?;
- **soukromá akce selže**, pokud je **povaha obtíží** taková, že **pokud jednou překonány prvními producenty, nebudou déle existovat** - to implikuje nějaký typ **externality**;

Alfred Marshall 1903

- protekce US, AUS není zlo – **ochrana nedospělého** odvětví je velké národní **dobro**, bylo by **bláznivé** pro země, které mají **nedospělý** průmyslu **zavést FT**;

A.C. Pigou 1906 – co je bariéra, která činí vládní intervenci nutnou?; schopnosti, zkušenosti, selhání kapitálových trhů?; **podle povahy selhání se liší politiky**;

James Meade 1955

- nová firma - zpočátku ztráta, pak zkušenosti, know-how – **zisk– nedospělost nepředstavuje argument** (sama osobě) pro **státní intervenci**;
- pokud je **příležitost k zisku + efektivní finanční sektor** (půjčí na překlenutí), není kauza pro intervenci - **neefektivní**, pak má vláda řešit neefektivitu **finančního sektoru**;
- **jiné selhání - akvizice technické znalosti** – obtížné naučit se bez ovlivnění znalostí ostatních firem (**spill-over**) -> **dočasná subsidizace**;
  - důvodem není potřeba infantů naučit se ale jejich **učení se navzájem**;
- další podmínka: **spill-overs** jsou **lokálně/národně omezeny** – jinak se učí od **aktuálních exportérů**;

Nejefektivnější vládní zásahy míří na tržní selhání;

Robert Baldwin 1969

- i když je konkrétní selhání související s infantem specifikováno, **TP intervence není nutně náprava** která **zajistí maturaci**;
- **protekce selže** v doručení **pobídky** k dalším **investicím** a získávání **technologických** znalostí, nezvýší schopnost firmy udržet benefity své investice do znalostí, typicky slouží to jako **prostředek** k **udržení ziskovosti starých** produkčních **technik**;

Argument rostoucích návraty z rozsahu produkce (Frank Graham 1920)

Pokud v **průmyslu** rostoucí návraty z rozsahu produkce (EOS) a v **zemědělství** klesající, potom země, která se specializuje v zemědělství (a dováží průmyslové produkty) se zbavuje produkce v sektoru s vysokou produktivitou;

- permanentní tarif je pak nadřazen FT;

Kritika: zvyšující se návraty z produkce interní firmě jsou neslučitelné s tržní konkurencí;

Klasická CA – konstantní výnosy: 2x více pracovníků = 2x více produkce;

Malthus a Ricardo 1815 – snižující se návratnost v zemědělské produkci → více práce (pracovníků) na stejné výměře půdy – méně produkce každým dalším pracovníkem;

Edward West 1815

- zvyšující se návratnost v MANU: náklady produkce klesají, jak se zvětšuje její rozsah – dělba práce a více strojů (technologie) dělá práci stále produktivnější;
- efekt přítomen i v AGRI, ale více než vyvážen přesunem na horší půdy (konečné množství faktoru);

Thomas Carver 1902 – zvětšující se návraty na úrovni firmy (pokračující nekonečně), povedou odvětví k monopolu jedné firmy – clo jen posílí monopolní sílu podniku;

J.S Nicholson 1897 – problém pro CA;

- specializace a obchod mají naprosto odlišné dopady na dvě země;
  - země, která má CA v produkci oděvů (rostoucí výnosy) bude těžit z růstu průměrného produktu v oděvním odvětví (jak roste výstup) a z mezního produktu v obilí (jak se produkce snižuje) (povede k růstu mezd - v tomto období pozitivní);
  - opačná situace v zemi s CA v obilí (klesající výnosy) – mezní užitek práce klesá, jak roste výstup, zatímco stahování práce z oděvů sníží průměrný produkt práce v tomto sektoru;

Graham:

- pokud je **MANU** odvětvím s **rostoucími** výnosy, potom **protekce** může být **užitečná** mnohem **déle než** k **pokrytí infant** období a je jedno, jestli se může odvětví udržet bez podpory;
  - v každý jednotlivý **moment** je **ziskové specializovat** se na **obilí**, ale **konečný výsledek** specializace je že občané dostanou **méně za své úsilí, než** pokud by **nikdy** nevstoupili do IT;

I když země s CA v sektoru s klesajícími výnosy bude trazit, celkový světový produkt vzroste FT;

Alfred Marshall 1920 odlišil „**economies**“ **interní** (produkční náklady klesají, jak **roste výstup firmy**) a **externí** (náklady klesají, jak roste výstup **odvětví**, náklady rostou, jak výstup odvětví klesá);

- tři typy externích „**economies**“: **znalostní spill-overs**; **subsidiární dodavatelské odvětví**, lokální „**pools**“ **kvalifikovaných pracovníků**;

Frank Knight 1923

- rostoucí výnosy **interní** firmě **nejsou kompatibilní s konkurencí** – jedna firma by **obsloužila celý trh za nejnižší cenu**;
- pokud **existuje konkurence**, velikost produkční jednotky **poroste, do chvíle kdy už není možné dosáhnout** dalších „**economies**“;

Knicht: externí „economies“ - nedorozumění, je třeba prokázat, že:

- existují **odvětví**, kde je stabilní **konkurence** (žádný producent nemůže snížit náklady expanzí)...
- a přesto je možné **snížit náklady** všem **vstupem nového** producenta;
- noví soutěžitelé stahují faktory stávajícím – to je jasný **zdroj zvyšujících se** nákladů všech – ten musí být **převážen** nějakou čistě **externí „economies“** v organizaci...

Robertson 1924:

- **není** jasné zda „zjevné“ **příklady** takových „economies“ **nejsou jen popisem** tržních interdependencí a **evoluce**;
- ...**spíše než** příklady tržních **selhání vyžadujících** vládní **akci** (*transport je externí pro jednoho, interní pro druhého; internalizace externích „economies“ je možná vertikální integrací přes trh*);
- **naháníme** externí „economies“ odvětví po odvětví, ale oni **mizí** a jsou **absorbovány** interními „economies“ firem nebo organizací trhu pod svou „optimální kapacitou“;
- konkrétní externí „economie“ skutečně volá po vládní subvenci k podpoře podprodukováných aktivit a IT může posílit nechtěný směr specializace, ale **implikace pro TP nejsou zřejmé**;

Viner 1937 – implikace pro FT:

- otázka zda jsou **externí „economies“** funkce **světového výstupu** nebo **domácího**;
- pokud **světového**, potom domácí odvětví **není** moc **poškozeno** omezením výstupu některé **domácí firmy**;
  - jsou negativně **zasaženy všechny** světové **firmy** vyrábějících daný produkt, nejen domácí (pokud je zboží volně obchodováno);
- **Není důvod pro protekci** (a pozornost se zaměřuje k obchodování s **intermediárním zbožím**);
  - pokud **není obchodováno**, pak **ext.economie** je **národní** a závisí na rozsahu domácí produkce;

Argument zvyšujících se výnosů ale nelze zcela zavrhnout:

- jsou **komparativní výhody**, které mají **zdánlivě arbitrární povahu** – *Matthews 1950* – proč GER dělají **fotoaparáty** a **SWI hodinky**?
- jakou roli hraje **start** a **path-dependency**? Mají roli EoS a ExEcon v této **koncentraci** a **lokalizaci**? Může být **lokalita odvětví změněna/obrácena**?

Děkuji za pozornost

Oldřich Krpec

krpec@mail.muni.cz

MVES FSS MU, Joštova 10, 60200 Brno

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ